

Strătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

Petrescu

SUMARUL:

- E. Lovinescu . . . Revizuri Literare
- D. Nana . . . . . Telepatii
- Ludovic Daus . . . Pe drumul vărăticului
- Alexandrina Scurtu . Ași vrea...
- Virgiliu Moscovici . Castanul și-a plecat un ram.

CRONICI:

Mihail Iorgulescu : D. Nana.
Bibliografii

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂPTĂMĂNAL

A apărut :

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTAMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj **COLABORATORI:**rary Cluj

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Căk, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dauș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Meșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Marian, Claudia Mișlian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Narji, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peitz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Reigis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Sojacoju, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Căton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE :

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru însoțitori, profesori și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul pe tot timpul venii se vor trimite pe adresa de-îi E. Lovinescu, la Filăceni.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

REVIZUIRI LITERARE

I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

I

Literatura poate avea o acțiune determinată asupra spiritului public. Critica o cercetează, exagerând-o sau trezind reacțiuni fatale. Luând o atitudine militantă, se clatină între afirmația generoasă și negația incomprehensivă. În fața noutății, își urmează instinctul în cele două direcții posibile și contradictorii. Nu e o critică statică ci dinamică. Se entuziasmează sau se revoltă; se adaptează sau se emancipează. Scoțându-și rațiunea existenței din literatură, i se pare totuși că o conduce. Uneori o exploatează chiar în beneficiul unei doctrine proprii. Acțiunea critică a lui C. Dobrogeanu Gherea, de pildă, a fost oneroasă literaturii; în loc să o explice și să o fecundeze, a stors-o de forțe, deformând-o, în folosul unei elaborațiuni teoretice fără legătură cu arta.

Critica sincronică literaturii își are deci miragiile și primejdiile ei. Ne putându-se pune la adăpostul sugestiilor vremii, nu e nici obiectivă. Noutatea impresionează. Având aceiaș sensibilitate, are parțialități și admirații excesive: nu dintr'un calcul, ci dintr'o uniformitate de simțire. Cu cât o operă se armonizează mai bine epocii, cu atât e mai expusă revirimentelor. Nu numai atât. Pe lângă concordanța sentimentelor, se mai adaugă uneori și concordanța intereselor. Pe lângă operă mai e și omul. Suntem înconjurați de imponderabile. În jurul unui scriitor se pot cristaliza deci prestigii, pe care nu le îndreptățește nici o calitate durabilă. Atitudine în viață, curs de impre-

jurări, cointeresări sentimentale sau comerciale, totul ridică un merit real până la potențe inadmisibile.

Intr'o epocă, de altfel, sceptică și feroce, se crează astfel valori și fetiși, în aprobarea sau tăcerea noastră indulgentă.

* * *

Una din nedumeririle criticei viitoare va fi, de sigur supravvalorificarea operei d-lui I. Al. Brătescu-Voinești. Zilnic și din diferite părți adeseori contradictorii, se adaugă alături de numele lui și calificativul de „*marele nostru prozator*”. Niciodată un adjectiv nu mi s'a părut mai antinomic. Adjectivul nu trebuie să fie nevasta legitimă a substantivului ci amanta lui. Să impresioneze; nu să și contrasteze violent.

D. I. Al. Brătescu-Voinești e un talent,—dar un talent precis și limitat. Nimănui nu i se poate trage cadrele cu mai multă ușurință. Duiosia și delicateta plac și emoționează; sunt însă calități secundare. Lipsit de darul de a eși din sine, și deci de a crea obiectiv, lovit de o tragică sterilitate, lipsit chiar și de invenție verbală și de stil, d. Brătescu-Voinești e un miniaturist. Repetându-se în fiecare nuvelă, poate crea o atmosferă; nu poate da însă impresia mărimii. E singura impresie pe care i-o refuză talentul lui minor și diminutiv. Dulceagă, delicată și lirică, literatura lui e de măsuri atât de mediocre în cât nu i se poate aplica, prin nici o latură, atribuitul măreției. E negația ei energetică. Că s'au găsit contemporani cari să-i acorde calificativul de „*mare*”, va părea mai târziu o ironie nemeritată. Literatura d-lui Brătescu-Voinești n'a pretins niciodată să ne dea mai mult decât ne dă. I se cuvine această dreptate.

* * *

Deasupra criticei sincronice, se suprapune critica tardivă a revizuirii valorilor, într'o perspectivă mai îndepărtată. Critica mai iese din primul contact cu opera de artă: contact violent ce deformează. Anii răcesc entuziasmul; împrăștie însă și o lumină mai uniformă. Ne înflăcăram mai puțin; înțelegem mai bine. Pierdem în

sensibilitate; câștigăm în siguranță și pătrundere. Din dinamică, critica devine statică. Nu e o armă de luptă în serviciul unei formule noi, ci un instrument optic de precizie. Pentru a-l întrebuința trebuie însă ca scriitorul să-și fi luat o formă definitivă și să se fi pus între dânsul și noi un spațiu. O astfel de critică nu se oprește asupra amănuntului, ci îmbrățișază totul.

Intre opera d-lui I. Al. Brătescu-Voinești și noi e destul timp. Scriitorul nu și-a lăsat totuși pana. Ar putea fi deci capabil și de alte evoluții. E un punct ce trebuie luat în considerație într'o revizuire.

În *Viața românească* dela 1 Martie 1920 găsim ultima încercare literară a d-lui I. Al. Brătescu-Voinești, intitulată *Rătăcire*.

Scriitorul ne povestește viața lui Scarlat Delureanu, „un om închis, căruia nu-i plăcea să intre în legătură cu lăcătine și trăia retras“. E deci din rassa eroilor lui predilecți.

Singuratic și ursuz, boerul Delureanu rămăsese holtei deși avea 40 de ani. Numai în urma stăruințelor lui Conu Andronache, Scarlat se însură cu Marta Helmer, fata unui farmacist. O ființă minunată de bună; o căsnicie ideală. Aveau să aibă un copil. Din facere muriră însă și mama și copilul, iar bietul Scarlat înnebuni.

De unde cunoaștem oare povestea flăcăului tomonic ce-și găsește o târzie fericire, curmată repede de moartea femeii și de înnebunirea lui? De unde cunoaștem pe Scarlat, pe Marta și pe Conu Andronache? — Chiar din d. I. Al. Brătescu-Voinești. Scriitorul se plagiază. Scarlat Delureanu e Pană Trăsnea, Conu Andronache e Manolache Moldoveanu, iar Marta e Eliza din *Pană Trăsnea Sfântul*, în care era totuși un alt relief și o altă putere de emoție. Uniform și egal cu sine în toată opera lui, d. Brătescu-Voinești nu mai are nici invenția anecdotei. În tipare ce i-au servit, vrea să toarne palide duplicate literare, fără viață și fără originalitate.

Rămâne să vedem acum invenția stilistică.

„Terminasem mai de vreme decât credeam procesul, — astfel își începe scriitorul povestirea — care mă adusesese

în acest oraș de provincie. Tren să mă întorc în București n'aveam decât a doua zi dimineața; propunerea unora din confracții baroului local, de a mă duce cu ei la club, nu mă ispitea de loc. Era o vreme încântătoare de Septembrie, cu un cer de un albastru-vioriu, în care etc...“.

Model de stil și compoziție pentru uzul școalelor de ambe sexe.

„Ar fi fost o crimă (!!) să mă închid pe o astfel de vreme în fumăraia clubului“, adaugă cu aplicațiune scriitorul...

Ajunge.

Cred deci că despre d. I. Al. Brătescu-Voinești se poate scrie *definitiv*, fără teama evoluțiilor viitoare și a desmințirilor posibile.

E. LOVINESCU

TELEPATII

BCU Cluj Central University Library Cluj

I

U M B R A

De ce ești trist? Au ce nădejde scumpă
 Ce fericire a murit în tine
 De parcă stau întinse să se rupă
 A inimi întinse coarde? — Cine
 Ți-aduse-o veste rea? Au ce te doare?

Cu pasul lin, o umbră călătoare
 S'opri la pragul tău, — și te-a învins!
 S'apropie încet, pe nesimțite...
 Și cum te lași în vâlul ei cuprins
 Ți-e drag, visând deștept, s'o semuești
 C'un sol picat din lumile cerești.

E'n dorurile tale ne 'mplinite
 Tovarășa din urmă ce-ți rămâne...
 Cum te privește lung, îndurerat!
 Vezi? gencie i resfrânte-au lăcrămat.

Te 'nlănțuie în brațele-i stăpâne,
 Te strânge, te sărută înfocat
 Cum îngerii sărută doar în vise...
 Și tu o 'ntrebi nedomirrit, mirat
 Și tremurând: „au ce mi s'a 'ntâmplat“?
 O! îngere! ce doliu vîi să 'mpaci?

Dar ea pripit răspunde: „taci, oh... taci!..
 Nu cerceta în propria-ți durere.
 Indur'o fără-a spune un cuvânt:
 E partea ta de-osândă pe pământ.
 Mai mult nu mă 'ntreba! Ci fă tăcere,
 În gândul tău să cadă vâl de seară.
 Ca 'n cetățuie 'n tine te zidește,
 Închide ochii, lumii din afară,
 Că de-ai vedea-o bine,—chinul crește“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și umbra iar pe frunte te sărută,
 Dar gura strânsă 'n finu-i arc,—stă mută.
 Simți doar prin plete mâinile-i de floare
 Cum lunecă încet, mângâietoare
 Cu bine cuvântării Dumnezezești.
 De ea tot mai aproape te lipești,
 Obrajii tăi în sânul ei alb se 'ngroapă,
 Te afunzi, te pierzi în farmec ca 'ntr'o apă,
 Căci ea cu drag, te-acopere, te-ascunde
 În mantia-i de păr ce cade 'n unde...

Și stați așa: tu poate-amenințat
 De năruiri neprăbușite încă,
 Ea,—singură privind cu-adevărat
 Prăpastia în fund, cât e de adâncă!
 Ar plânge,—dar e mândră și e tare,
 Te știe slab, și tu nu ești în stare
 Să afli tot: nimica nu-ți răspunde.
 Căci tainele durerii s'au cumplite
 Din noaptea lor să-ți fie desvelite.

Și iat'o... fără a spune un cuvânt
 În mers sfios, ca pasul unei muze,
 Se nepărtează 'n negrul ei vesmânt
 Misterios,—cu degetul pe buze!

Dureri neînțelese ce ne atingeți
 Cu aripele voastre nevăzute
 Și focul bucuriilor ni-l stingeți,—

Ce milostivă mână vă ascunde
 Lăsându-vă în veci necunoscute,
 De câte ori cercăm a vă pătrunde?

D. NANU

PE DRUMUL VARATICULUI ¹⁾

Prin atmosfera jilavă bătea un vânt rece dinspre Miază-
 Noapte. Nori subțiri și cenușii se împânzeau împinși parcă
 de furtună.

— A dracului vreme! scrâșni într'un pocit accent roma-
 nesc un tânăr de vre-o douăzeci și câțiva de ani.

Innainta, încet, ducând de căpăstru un cal mărunț
 și jigărit, ce se proptea, aproape gătuț în ham, ținând
 la vale o căruță prea mare pentru el, plină cu boarfe și
 tot felul de provizii și mărunțișuri.

Era pe șoseaua care duce de la Pașcani, la Târgul-
 Neamțului. Tânărul și calul ieșeau tocmai din pădurea
 domeniului Sturdza și coborau spre satul țigănesc zis
 Motca.

— Inceputul lui Octombrie și iarna a și început să-și
 arate colții! murmură tânărul. N'ai chip să mai per-
 tești la drum că te și taie vântul. Afurisite locuri și afu-
 risită țară. Nu ca la noi în Grecia. Noroc de banii de
 aici... Ei singuri mai încălzesc și mai fin de urât.

Trase un biciu calului ca și când ar fi vrut să se
 răzbune asupra-i de tot necazul ce-l avea pe țară.

— Viață-i asta? De doi ani îmi târâi picioarele prin
 colb și noroaie, pe toate drumurile. Mă coc vara, îngheț
 iarna și tot nimic, sau aproape nimic. Pâine și măslină
 și numai câțiva galbeni strânși cu sudoare! Cine a mai
 născocit și asta, că se câștigă ușor în Moldova?

Roti o privire împrejur și apostrofându-se:

¹⁾ Din romanul *Dihorul*

— Mucezești Vanghele, ca' un prost. Totuși atâția alții greci ca și tine, adună burdufuri de aur și urcă. Sau ești nătărău, sau n'ai noroc, sau nu ți-a sunat ceasul.

Și scoase o înjurătură.

Născut pe malurile mării Egee, crescut în strânsura împestrată și poliglotă a porturilor, copil al foamei și mizeriei înfruptat din cerșetorie și expediente, se împlinea cinci ani de când, fugind de armată, venise pe o corabie grească la Brăila ca să se pripăsească la un negustor de cereale la care pentru întâia oară a mâncat o pâine mai bună și a strâns ceva părălute.

Dar munca nu-i plăcea fugarului din Grecia și luând de libertate îl întrăripa spre o altă viață. De aceea, într'o bună dimineață, părăsise tot, ca s'o ia razna spre inima Moldovei, despre care auzise că e țara belșugului, pământul făgăduinții din care s'au nutrit fugarii fanarului și-au stors bogății cu nemiluita.

Așa-i cântau visele copilăriei, Mamă-sa îi vorbise doar de un străbun înstărit, căftănit „mare boer” în zilele lui Moruzi-Vodă, — străbun a cărui urmă o pierdu-se, — și pe câți și câți nu i-a lăsat el văicăărându-se pentru că au rămas lipiți pământului lor și nu s'au dus de tineri prin părțile Dunărei și ale Carpaților. Era doar lucru cunoscut, — și cine nu vorbea în Grecia? — că în „Țările Române” comorile cad de-a gata și că roadele pământului se scurta de sine în pungile străinilor, numai să întindă mâini hrăpărețe după ce mai întâi au legat bine snopi de mincună și lingușire. Și mai demult, în vremi puternice și de luptă împotriva păgânilor, câți greci de-ai lui, schimbăți în călugări, n'au strâns găleți de aur, vânzând „proștilor de români”, surcele putrezite de noroaie drept aschi din crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul, și cine știe ce oase drept moaște din trupul sfinților?

Și câte nu mai cântau în gândul lui: de noroaie clădite într'o noapte, de fete de neam mare răpite și siluite, de căsnicii întemeiate cu sila sau prin crimă, sute și mii de împrejurări prielnice flămânzilor dătătoare de belșug și zile vesele.

Ca un contrast și o îmboldire teînviâu în mintea zilele vieții lui posomorâte de până atunci, în aspra vi-fornită a nevoilor și în înceata și anevoioasa scurgere a zilelor.

De mic copil a gustat din amărăciunea viselor neîmplinite și a apetiturilor iscoditoare. Atâtea poște născute din cheagul câtorva ani de școală, din frecarea cu viața turburătoare a porturilor, — cu toate luptele, înfrângerile, nerușinările, năpustindu-se și izbind, ca valurile, în di-gul de neînvinș al bogățiilor acumulate.

Ca să se apropie mai bine de ele și să se urce pe dig, întotro putuse el să-și îndrepte mai sigur pașii dacă nu spre țara adrepe care auzise atâtea?... Oh! și ce nerăbdător era. Din adâncul măruntaelor creșteau în el lăcomii neînfrânate ca o foame năpraznică și rea, așa că, — în țara acesta à legendelor frumoase, — pe lângă hrană și vin, mai visa grecul să fie stăpân, să aibă floarea femeilor de neam, să aibă un nume, un loc în boerime și bani, mulți bani. Nu-i va putea sta nimeni împotrivă... nimeni! Pentru aceasta avea o voință de fier, o inimă tare. Va călca peste cei slabi, se va gudura, se va umfla, va da din coate și cu pumnii ca să-și facă mai mult loc la soare.

Și totuși...

După tot soiul de încercări și în ciuda socotelilor sale, abia își agonisise o mizerie de pâine. Masa sta nepusă... Și îi venea să rădă văzându-se „mare negustor” cu o căruță drept „dugheană” și o mărtoagă de cal drept slugă.

De aceea blestema țara ce întârzia să-i împlinească visele:

— Afurisită să fie! Dar oamenii?... Dobitoace... vite încălțate! Cer un preț și abia capăt jumătate, parcă mi-ar crește marfa în mijlocul drumului. Ba! o holera de țară.

Trecu astfel satul Moțca, făcu la dreapta, apoi iar la dreapta și dădu în șoseaua, ca n palma și cu copaci uriași pe margini, făcută din porunca lui Vodă Mihalache Sturdza, perpuind de jos dela Dunăre prin valea Siretului și a Moldovei, până la vechiul hotar al Bucovinei, sus la Cornul-Luncei.

Printre răchitele și stejarii înalți și groși întinzându-și bătrânele ramuri pe două linii paralele și străjuind de aproape un secol pe tot lungul drumului. — Vanghele își împrosopăta legenda lui Mihalache Sturdza chemându-și croitorul și poruncindu-i din cerdacul palatului său din Cristești: „Ei, bre, toț ești croitor... Ia vezi și croeste-mă un drum de-alungul țării până'n Galați”. A' poruncit Vodă, și, nici una nici două, cum ai tăia cu foarfecile, a tăiat croitorul, șoseaua în direcția arătată și a ajuns mare înșir din voia unei glume sau a unui capriciu.

Să fi fost el, Vanghele, atunci, la Vodă Mihalache Sturdza!

Privirile grecului schipeau și ținteau înainte la șirul de case albe acoperite cu draniță și clădite în piatră ce se iveau la vre-o doi kilometri, pe-o creastă de deal, cu numeroase și largi cerdacuri de unde Vodă și-a fericit sluga.

Parcul, cu stejarii de-aceiași vârstă ca și semincerii de pe șosea, se deslușea imediat la spatele palatului, dominând, dintr'o lature a satului Cristești, peste întinsul larg al văii de-a curmezișul căreia Moțdova își duce apele când liniștite și limpezi, când vijefioase și turburi.

— Nați-o bună! scrâșnea Vanghele, — un croitor! Să fi fost eu la Vodă Mihalache ce-ai fi ajuns?...

Cu mesaț, cu furie privea la casele albe și vesele ce se desprindeau ca niște lumini din rugina parcului ce nu se despuiasă încă de toate frunzele. Răsunau șapte, cântece ca o muzică îndepărtată și mută, — și ca un parfum nedeslușit și dulce veneau din adâncurile trecutului. Oh! viața, — viața ce-a trebuit să fie în cuprinsul zidurilor groase de piatră, acolo, pe creasta dealului, la Cristești!... Jur împrejur divanuri de lene orientală ațâțătoare și caldă, — perini moi de mătase cuprinzându-ți șalele ca niște brațe, — cești, pahare și filigene răspândind arome de băuturi și cafele, — jocuri și femei, râsete și sărutări; mâini căutând lenese alte mâini în vreme ce mirezmele urca din cătui pline cu mirodenii și în beția fumului din narghilele.

Lăutele și chicotele au tăcut, oamenii au dispărut, dar au rămas zidurile neclintite și reci, primitive de oameni noi și ispitindu-i la o nouă viață.

Din ce a fost odată ce mai învie oare în taina cămărilor și în sclipirea ferestrelor tăcute și închise?... Alte muzici?... Alte surâsuri?... noui cântece și sărutări, cu ochi ce se închid lenesi și mâini ce se caută? — ori, poate, pe cenușa anilor morți și-a întins liniștea pânzele, ca păianjenii țesând în colțuri de odăi pustii?...

Casele mari și albe stau nepătrunse și reci. Din când în când norii în fugă aștern pete de umbră pe varul fațadei și singuri stejarii parcului mai stau văi în bătaia vântului. Oh, nu!... nu numai stejarii. Coloane de fum se năpustesc și urcă din vârful ogeagurilor, se îndoaie, se rup și se împrăștie ca măturate de coama ruginie a copacilor. O trăsură cu patru cai ageri, pur-sânge, cotește înspre șosea și trece cu o șușotire veselă de zurgălăi luând drumul Romanului.

— Boerul!

Era beizeadeaua, coborătorul străbunului care a domnit și pe care-l invocase Vanghele.

La zeci de poște jur împrejur, până și copiii, cunoșteau figura marțială și severă a principelui, fost șef de stat major la turci în războiul Crimeei, om original, de-o putere ajunsă proverbială, înalt și cu ținuta militarască, cu o mobilitate ciudată a ochilor iscoditori și aprinși și care, în plină toamnă a vieții purta încă podoabele unei înereși ce nu se da învinsă. O barbă lungă, mătăsoasă, de-un roșu sclipitor îi încadra figura ca o văpae ce-i lumina obraji.

Privindu-l, Vanghele Ziofni simți și mai adânc în inimă colții sfâșietori ai geloziei. Mușcătura avea toată adâncimea

mizeriei din care nu se ridicase, iar sângele răni țâșnea până sus peste pravelește, mării și a bogăției, peste caii cu zurgălăi, peste palatul alb în care se abătea din când în când beizedeau pentru o petrecere sau vânatoare, ca și peste tot cuprinsul întinselor sale domenii zmițându de la un capăt la cel alt pământul îmbelșugat al Moldovei.

Buzele lui avură un tremur.

— Bogat... De ce n'ași fi și eu?..

Și începu să se ocărăscă singur. Ce însemna întârzierea asta pe calea vieții în așteptarea unei zile mereu îndepărtată... De ce?... Ca și când anii n'ar trece destul de repede, ca și când puterile și bucuriile tinereții n'ar fi trecătoare și-ar putea să se împlinească târziu! Nu, nu... fi da ghes dorințele și n'avea inimă să aștepte ca să-l apuce amurgul pe drum. Și se gândea la atâția alții, rău înzestrați și cu apetituri mai mărunte ca el, dar cari, cu un zâmbet ori cu o izbitură de pumni, au sărit de-odată din praful drumului în strălucită căleașcă, îmbrățișați de Noroc.

Aruncă o privire înflăcărată și ciudoasă spre palatul ce atât de inversunat îi răscolea sufletul, biciuî calul și întorcând la stânga, intră pe podul de pe apa Moldovei lăsând la spatele lui Cristeștii.

De-o parte și de alta a râului, departe până'n albăstriul fumuriu al zărilor, se desfăceau șesurile netede și verzi ce se întind din poala dealurilor ce ncondeiază zarea Siretului și până'n căciulele îndepărtatilor munți, cu păduricea din preajma Târgului-Neamț în față, cu creasta Cetății-Neamțului, Văratecului și Sihlei la mijloc și uriașa frunte a Ceahlăului la fund.

Vanghele se opri.

Puse dreapta streășină deasupra ochilor și privirile lui scrutară depărtarea.

Ogoarele apăreau în nemărginirea lor netedă. Arăturile fărâmițate și negre trădau bogăția pământului, iar apa Moldovei, ca o panglică de oțel, șerpuia departe în verdele fânelor și în geana cător-va lunci. Pe șosea, dinspre munte, veneau cotiugile căraușilor ducând scânduri la Pașcani la gară și rare căruțe cu coveltire, — iar prin ogoare, ici și colo, prin țarini, care până'n vârf încărcate și înjugate cu boi, unduiau ca niște stoguri de fân și de strujeni puse în mișcare.

Cu tot vântul rece și vremea amenințătoare, tăcuți și liniștiți își vedeau oamenii de treburi. Drumurile ca și țarinile apăreau vii în ochii greului. Pe șforile de pământ ale țaranilor câte un plug întârziat răsturna brazde iar, aproape de pod, în albia râului, cu picioarele în apa rece și suflicați până mai sus de genuchi, băieți și

rețe treceau pietriș prin ciur și îl încărcau pentru șosea. Neveste cu fulpane negre pe cap, în cațaveici blănite și bine strânse pe piept își iveau obrajii învineții de bi-cuierea înghețată a vântului și urcau spre pod, pe-o că-rare glodoasă, venind din Timișești. Rădeau nepăsătoare de vreme, în fustele lor albastre, încondeiate cu roșu și călcau mărunț și iute, cu piciorușele goale, ducându-și — după un vechiu obicei al pământului, — ciuboțelele în mâini ca pe niște podoabe prea scumpe ce-i păcat să fie frământate degeaba.

— Desculte! răspuse una din ele chicotind și arun-vire pofitoare.

— Desculte! răspuse una din ele chicotând și arun-când o privire grecului.

— Păi nu'nghetați?

— Nu! chiar de-o fi și „omăt”. Noi ducem la țără-leală și apa nu trece dincolo de „chiele”.

Hohotitoare se'mprăștiară pe pod.

Dar grecul prinsese gust de vorbă și îl ispiteau ochii femeilor. Zise:

— Cu una din voi m'ași da în dragoste...

— Ba că zău! Șterge-te pe bot, diavole.

— Ce? strigă el amenințător și făcu un pas spre femeii.

— Iac'ășa!... să te ștergi pe bot, repetă cea mai în-drăzneată, oprindu-se și privind-l în albul ochilor.

Vanghele simți că i se urcă sângele în cap. Auzea hohotul de râs al celorlalte și, îndârjit, se zburli bătaios:

— Acuș te...

— Ce? îi tăia femeea privind-l de sus, cu o îndrăz-neală trufașă, cu coatele în lături și pumnii pe solduri.

Vanghele tăcea.

— Ei ce stai?... urmă femeea cu mânie, și veni atât de aproape de el încât li se amestecă suflarea.

— Ei, și d-ta! zise grecul împăciuitor, și se retrase puțin.

Dar femeea îngrămădindu-l la marginea podului:

— Să-ți ții gura, auzi!...

— Mai domol, fă Mario, strigă un cărauș de pe-o clădărie de scânduri, — mai domol că acuș umple ber-nevicii.

Carta se sparse în răsete și glume strigate, pe când Vanghele, galben, cu o înfățișare pleoștită și tremurândă, luă de dârlogi calul grăbindu-se s'o șteargă.

În sufletul lui era un clocot. El, Vanghele, Zioni, înfrânt de cerbicia trufașă a unei femei. El, care năzuia să stă-pânească lucruri și oameni! Auzea vorbele și răsetele țărănilor solidari și batjocoritori în fața necuviinței străi-mului. Unul începuse să chieue și glasul pocnea din urmă.

ca un biciu și-l plesnea în plin obraz. Se simțea micșorat nimicit. O ură haină, deznădăjduită, o ură neputincioasă și lașă îl scotea din fire. Vedea roșu, dar nu avea curajul să se întoarcă. Il chinuia impresia că fugе ca un câine bătut, că toți râd de el începând cu femeile.

Doamne de-ar fi avut putere!

Câțiva pași numai, până să iasă de pe pod și i se păru că nu mai isprăvește făcându-i. Dar nu apucă bine să se îndepărteze și iată că dinspre un bordeiu din dreapta al podarului, doi dulăi, unul alb și lătos, altul ciobănesc cu cerul gurii negru și arătându-și colții, se repezără la el lătrând dușmănoși. Pe el îl aleseseră, din toți câți treceau ca și când și câinii ar fi fost părtași la dușmănia oamenilor.

Începu să dea cu biciul ca să se apere, dar câinii îl încolțeau și nu'l lăseau. Din urmă glasuri și fluierături îmboldeau parcă strășnicia dobitoacelor. Vanghele da deznădăjduit cu biciul, lua câte-o piatră de jos ca s'o arunce. Câinii se îndepărtau puțin, și iar se apropiau, și iar biciul începea să se învârtе și din nou se apleca Vanghele să ia pietre. Tot plecându-se își împluse mâinile de noroiu. Calul trezit parcă din slăbiciunea-i, ciulea urechile, se răzvrătea în ham și căt pe ce să-l arunce căruța în șanț. În sfârșit unul din câini se plictisi și se întoarse spre bordeiu. Cel cu ceru gurii negru, mai hârțagos, lătra câte puțin tot mai de departe, și amuși în cele din urmă.

Vanghele răsuflă ușurat. Picuri mari de sudoare îi lunecau pe obraji și simți nevoia să se descopere. Acum nu mai simțea frigul umed și vântul. Era obosit, sufla greu, și ca un nod îi sta în gâtleej.

Opri calul și privi înapoi.

Podul rămăsese mult în urmă, cu nevestele și căraușii martori înveseliți și batjocoritori ai pățaniei și umilinței sale. Nu se mai auzea chicotitoarele glume, alți cărauși treceau, mânănd telegarii spre pod, în vreme ce câinii stăteau liniștiți, cu capul pe labe, lângă bordeiul podarului. Nici un lătrat, nici o mânie de nișăeri. Departe în albia râului aceleași brațe harnice grăbeau să treacă prundișul prin ciur, aceleași care mișcau pe logoare stoguri de de fân ori de strujeni și ici colo țările pluguri răsturnau brazde întârziate.

Priveliștea cu tot ce a avea în ea ca mișcare, ca viață, ca făgăduință, îi recucerea gândurile și'l stăpânea. Pie-re pentru grec, firimitându-se, tot necazul îndurat. Bogățiile țarei își deschideau zările în fața poftelor redescoperite. Într'o roată de loc în mic dar cu tot coloritu-i de trumusețe, asprime și socoteală, răsăreau în ochi

lui Vangheii Zioni toate impulsurile vieții de la noi, cu tot angrenajul de avuție strălucitoare și patriarhală, cu trământările-i dârje, adânc stăruitoare, cu toată vlaga brațelor pornite la muncă în chibzuita și neîntrerupta luptă a omului cu pământul.

Din palatul alb ce se deslușea încă vederii lui și în care ar fi voit să domnească străjuind de stejarii din parcul ce-și sângera frunzele în toamnă, Vanghele își gonea ispititoarele-i gânduri pe tot cuprinsul șesului și lacom, cu jind, îmbrățișa ogoare și oameni.

— Ajută-mă, Doamne.

Approape înconștient făcu o cruce. Privirile lui însă aveau strălucirea tăioasă din ochii păsărilor de pradă.

LUDOVIC DAUȘ

Ași vrea...

Ași vrea să'mbrățișez cu drag pământul,
Să-i strâng de buza mea învăpăiată
Puterea liniștită, minunată
Din care el și-a întocmit trământul.

Și să privesc cu dânsul deodată
Cum se hrănește 'n sânul lui avântul,
Cum se deschide, palpitând, mormântul,
Cum crește floarea visului, bogată

Atunci pierdută 'n culmea bucuriei
Să râd vieții ca un mugur care
Își simte vlaga 'n rădăcina tare

Și trupul meu sclipindu-i armoniei
Lipsit de teamă și de întristare
Să nu aștepte umbră, resemnare

Ci 'ntraripări din diesmerdatul gliei...

ALEXANDRINA SCURTU

Castanul și-a plecat un ram

Castanul și-a plecat un ram.
Și-n mohorâta înserare,
Sfios mi-a ciocănit în geam.

Ce glas din alte lumi mă chiamă ?

Sunt singur ;
E fârziu — și'n juru-mi
S'a 'ntins, despotică, tăcerea...
Doar amintirea 'și plimbă — blândă —
Pe fruntea-mi rece adierea.

...Ea vine taiuic pe alei
Stropite de argintul lunii,
Sub crengi ce tremură mai lin
Ca fremătarea caldă-a strunii.

Precum un crin, înbrățișat
De vântul, beat de-a lui mireasmă,
Așa vibrează trupul ei
In brațele-mi... Ca pe-o fantasmă
O țin, de teamă să n'o pierd...
Cu ochii 'ntreagă o desmierd ;
Și cum la piept mereu o strâng
Aș vrea să râd
Și-aș vrea să plâng..

O, clipă asta de-aș putea
S'o țin o veșnicie 'n loc,
Să simt mereu sub gura mea
Carola buzelor de foc !

De-a pururi fără saț să beau
Din cupa neagră-a ochilor,
Parfumul viselor ce mint
Și-al vrăjilor ce nu mai mor !

...Castanul și-a plecat un ram
Și'n mohorâta înserare
Sfios mi-a ciocănit în geam.

Ce glas din alte lumi mă chiamă ?

D. NANU

I

D-l. D. Nanu e un poet de concepție. În bucățile publicate în colecția *Convorbirilor critice*, iar în ultimul timp în a *Sburătorului* se cuprinde o gândire fină și o sensibilitate poetică remarcabilă.

E o operă de maturitate care se pierde în colecții ce nu se mai citesc. Publicul cere poetului volumul care să-l cuprindă în întregime. Nenorocul a făcut însă ca singurul pe care l'a tipărit, *Nocturnele*, să nu fie de cât o palidă operă de tinerețe și de începuturi literare.

O vinovată nepăsare lasă aproape uitate lucruri cari, strânse în volum, ar reliefa toate o foarte originală personalitate politică.

D-l. D. Nanu e o fire alcătuită din contraste. Dumnezeu se luptă cu Satan în sufletul său. O sforțare uriașă e singura în stare să dea înfățișarea liniștei acestui sbucium lăuntric și perpetuu.

Gândul nu e stăpân încă pe simțire. Voința încă șovăește. Atitudinea sufletească a celor mai multe poezii e *Indoiala*.

Viața palpită Cîmprejur și te închiamă de pe înaltele piscuri pe cari în orele de calm sufletesc te ridici desbrăcat de patimite de aci, de pe pământ:

Pe piscurile 'nalte e îns'ăsa de frig
Și nu-mi răspunde nimeni O! nimeni dacă strig!
Din stîncă fulgerată, pustie, înegrită
M'atrage nostalgia de humă înflorită

(Indoiala)

Sprîjinul moral nu vine sufletelor slabe de la voință. Ele simt totdeauna nevoia unui ajutor străin, dumnezeese. De la aceste stări psihice până la religiozitate nu e decât un pas.

Poetul D. Nanu, talmăcind *Psalmi* lui David, cere în desperarea sa de modern ocrotirea lui Iehova.

Ia-mi sufletu 'n cucernica ta mână,
Căci stîncă și tăria mea ești tu.

(Psalmul XXXI)

Divinitatea e de multe ori surdă la glasul durerilor noastre. Cele mai desnădăjduite chemări nu ajung până acolo. Marțirici cu sufletul plin de tristețea mizeriei omenești strigată Infinitului s'au întors tot la ce e mai pămăntesc în noi, ca la singurul leac al suferinței.

Ne vine în minte marea poezie a lui Alfred de Vigny cu accente de sublimă descurajare și de fierbinte compătimire cu umanitatea întregă.

Lumea sufletului, singura nepieritoare, e isvorul mângâierii în clipele de părăsire. Pasiunile puternice și adânci creiază acea viață lăuntrică ce se primenește întreținându-se vecinic. Iubirea e dintre acelea.

Gândirea filosofică se învestmântă în concretul simbolic al imaginii:

Gândul — pasăre de seară —

Prin ruinele trecute, fâlfâind când trece iară,
Ca re'ntoarsa rândunică la pustiul zid de piatră,
Regăsește părăsită, caldă încă, vechea vatră,
Cuibul, strașina sub care două inimi s'au iubit

(Ce nu moare)

Puterile suflatești mocnesc ațipite în așteptarea momentului desfășurător. Clocotul lor atinge adâncimile, iar suprafețele au nemișcarea apelor moarte. E caracteristic cum în aproape fiecare poezie de Nanu apare tabloul concret, fizic simbolizând lucrurile de interior cari abia se simt.

Uneori ai impresia unei bucăți epice, alteori a unei mici drame. Elementul narativ predomină, pare că înăbușește pe cel pur cogitațional, dar în realitate îl ilustrează și-l explică. E ceva din procedeele *apologului*, care care se simte atras poetul, a *pildei*, în stil mare pe care aproape ori ce poezie o cuprinde în opera lui Vigny.

(Sfârșitul în No. viitor)

MIHAIL IORGULESCU

BIBLIOGRAFIE

Bibliografia, revistă lunară, promite să fie o publicație mai ales utilă. Azi când mișcarea editorială a luat un avânt atît de îmbucurător, publicul are nevoie de o călăuză. Cine nu vrea să fie în curent cu ceea ce apare pe piața librăriei, nu s'ar putea lipsi de cataloagele tuturor editorilor. Cataloage însă nu se mai pot face pe vremea aceasta săracă în hirtie. *Bibliografia* aici intervine. Tot ce s'a tipărit în curs de o lună, se adună în paginile revistei, încît orice cititor își poate da seama de ceea ce-l interesează... Numărul întii însă e mai mult o promisiune. În afară de lista cărților

apărute în lunie — incompletă de altfel — mai începe și publicarea unui catalog al tuturor lucrărilor eșite în timpul războiului, atît în Moldova cit și în teritoriul fost ocupat, — încercare foarte utilă, dacă va fi făcută conștiincios. Ar putea lipsi însă lista cărților străine, deoarece va fi totdeauna condamnată să fie prea puțin completă; deasemenea și spicurile din reviste și ziare, care, neglijînd lucrurile serioase, nu înregistrează nimic de valoare.

Cu stăruință și muncă, *Bibliografia* e menită să fie de folos pentru cititori și librari deopotrivă.

Z. V.

A PĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul

Nedreptățile și favoriții literaturii *L. E. Lovinescu*
Așteptare (poezie) . . . . . *Alexandrina Scurtu*
Regina Elisabeta (nuvelă) . . . . . *Majorul Gh. Brăescu*
Povestea Cucului . . . . . *I. Dragoslav*
Civilizația Germană . . . . . *George Cornea*
Povestea noastră (poezie) . . . . . *I. N. Pârvolescu*
Pe Șantier (schiță) . . . . . *Andrei Braniște*
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) *G. M. Vlădescu*

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 86 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III
EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI